

عکس از آرشیو دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی مشهد

از مسجد به روستا جهاد خراسان چگونه شکل گرفت؟

اوایل، در کنار عملیات های داوطلبانه نیروهای مردمی و دانشجویی و مسجدهای روستاهای خراسان، دفتر خراسان حزب جمهوری اسلامی هم کارهایی می کرد. شاید شهید امینی و شهید توکلی از قائلان، اولین هیئتی بودند که از طرف حزب جمهوری اسلامی دفتر خراسان به روستاهای اطراف سرخس سرزدند و بعد از آن با کمک کمیته انقلاب، نزدیک به چهل هیئت دیگر هم درگیر اردوهای روستایی برای خدمت رسانی شدند. در هر حال پس از اعلام رسمی تأسیس جهاد سازندگی خراسان، نیروهای فعال در امور عمرانی حزب، در جهاد خراسان متمرکز شدند و خود حزب به فعالیت های فکری و سیاسی خود پرداخت.

جلسات زیادی قبل از تشکیل جهاد برای تعیین آئین نامه و کمیته های مختلف برگزار شد که بیشتر خانگی بود و بخشی در دفتر کانون امامت برگزار می شد، در پاساژی موسوم به پاساژ رحیم پور (متعلق به برادران رحیم پور) در نزدیکی چهارراه شهدا و با فاصله اندکی از مسجد کرامت، سیدامیر طالبیان، سیدحسن فیروزآبادی، سیدحسن هاشمی، آقای شم آبادی، سیدعلی مقدم، سیدخلیل مهدیزادگان، سیدهاشم بنی هاشمی و آقای چلنگر روزهای اول تشکیل جهاد را خوب به خاطر دارند. این دانشجویان و فارغ التحصیلان مشهدهای که با هیأت مؤسس جهاد در کشور هم در ارتباط بودند مأمور تشکیل رسمی جهاد خراسان شدند. در بامداد بیست و هفتم خردادماه 1358 بود که به دنبال پیام امام، بر سر در ساختمان پیشاهنگی مشهد، پردهای نصب شد که سیدحسن هاشمی آماده اش کرده بود: «ستاد جهاد سازندگی خراسان».

دغدغه روستاها پیش از آن که جهاد سازندگی به طور رسمی در تهران شکل بگیرد، در تشکل های فعال مشهد وجود داشت. این دغدغه، کمابیش با تجارب قبلی آیت الله خامنه ای و دوستان مسجدهای اش در ارتباطات شهرستانی و روستایی پیوند داشت. کمک های مردمی به مناطق محروم و روستایی، این ایده را در بچه های جهادی خراسان تقویت می کرد که باید تمرکز کار خدمت رسانی بر روستاها و از طریق مشارکت مردمی باشد. در میان گروه های مردمی مختلفی که جهاد سازندگی خراسان را شکل دادند، نقش چند گروه بارزتر بود: کانون مهندسين خراسان، انجمن حرکت، کانون امامت و انجمن اسلامی مراکز درمانی.

«انجمن اسلامی مراکز درمانی»، در دانشگاه علوم پزشکی مشهد فعال بود، با مدیریت حسن فیروزآبادی که خود با مسجد امام حسن (ع) ارتباط داشت. «انجمن حرکت» نقش رقیب جنبش مجاهدین خلق را در فضای دانشگاهی مشهد ایفا می کرد. بخشی از این انجمن هم با مسجد امام حسن (ع) مرتبط بودند؛ پایگاهی مبارزاتی که زیر نظر آیت الله خامنه ای اداره می شد و یکی از مراکز سخنرانی و درس های تفسیر قرآن او بود. «کانون امامت» با محوریت مسجد کرامت در چهارراه شهدای مشهد (نادری سابق) فعال بود و بچه هایش به بچه های مسجد کرامت مشهور بودند؛ یعنی مرکز اصلی فعالیت های سیاسی و جلسات قرائت و تفسیر قرآن آیت الله خامنه ای. «کانون مهندسين خراسان» هم تشکلی بود که بعد از پیروزی انقلاب توسط فارغ التحصیلان دانشگاهی شکل گرفته بود و با کانون امامت هم مرتبط بود.

صادر شد: «ما در مشکلات باید متوسل بشویم به ملت، ملتی که به حمدالله مهیا برای کمک و فداکاری بوده و هستند. با فداکاری ملت بحمدالله مراحلی را که بسیار اهمیت داشت پشت سر گذاشتیم. موانع مرتفع شد، خائنین رفتند و اگر تتمه ای هم باشد با همت ملت خواهند رفت، لکن این دیوار شیطانی بزرگ که شکست، پشت آن دیوار خرابی های زیادی هست و ما باید به همت ملت آن خرابی ها را ترمیم کنیم. ناچاریم که به ملت متوجه بشویم برای سازندگی، برای اینکه ترمیم کنیم این خرابی ها را که در طول مدت حکومت جائر پهلوی در مملکت ما حاصل شده است و بحمدالله ملت ما راجع به سازندگی این مهیا بودن خودشان را اعلام کرده اند...»

از تشکل های آماده تا توقعات خاص

از آن جا که با پیروزی انقلاب گروه های متعددی مشغول فعالیت شده بودند شهید بهشتی جمع مشترکی برای هماهنگی بین آنان تشکیل داد. حزب جمهوری اسلامی، انجمن اسلامی پزشکان، انجمن اسلامی معلمان ایران، انجمن اسلامی مهندسين، بنیاد مستضعفان، بنیاد مسکن، جامعه اسلامی دانشگاهیان، جنبش ملی مجاهدین خلق ایران، حزب خلق مسلمان ایران، دفتر آقای طالقانی، سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، شورای هماهنگی انجمن ها و سازمان های اسلامی دانشجویان ایران، کانون محصلین، گروه مهندسين مسلمان، نهضت آزادی ایران و جنبش مسلمان مبارز به جلسه مشترک دعوت شدند.

طرح جهاد برای سازندگی روستا هم در این جلسه ارائه شد و مورد موافقت قرار گرفت. برخی گروه ها توقعاتی هم داشتند. برای مثال، مجاهدین خلق همکاری را مشروط به این می دانستند که گیلان و مازندران کلاً زیر نظر آنان باشد. اما دانشجویان زیر بار نرفتند.

در نهایت، هفت گروه به عنوان اعضاء شورای جهاد انتخاب شدند: شورای هماهنگی انجمن ها و سازمان های اسلامی دانشجویان ایران، انجمن اسلامی معلمان ایران، جامعه اسلامی دانشجویان ایران، حزب جمهوری اسلامی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، بنیاد مستضعفان و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. سازماندهی آغاز شد و ساختار مستقل «جهاد سازندگی» وقتی نهایی شد که اساسنامه جهاد سازندگی در تاریخ 27 شهریور 1358 در شورای انقلاب اسلامی به تصویب رسید.